

УДК 351.851

М. А. Ажажа,
к. н. з держ. упр., доцент, заступник завідуючого кафедри менеджменту організацій
та управління проектами, Запорізька державна інженерна академія

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

М. Azhazha,
Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor Deputy Head of the Department
of Management of Organizations and project management Zaporizhzhya State Engineering Academy

STATE REGULATION OF THE MODERNIZATION OF UKRAINE'S EDUCATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

У статті розкрито сутність і значення модернізації у вищій освіті; висвітлено основні тенденції державного регулювання процесу модернізації освітньої системи; окреслено управлінський інструментарій держави щодо модернізаційних процесів в освіті; визначено перспективи управління процесом модернізації вищої освіти України. Підкреслено необхідність розробки управлінського інструментарію держави щодо суттєвого оновлення підходів до структури й змісту освітнього процесу, усвідомленого мотивованого навчання студентів, відповідності професійних компетентностей випускників закладів вищої освіти з вимогами роботодавців. Констатовано, що модернізація вищої освіти є системою майбутнього інтелектуального розвитку України, майбутнього не тільки фахівця випускника вищого навчального закладу, а й держави в цілому. Вища школа повинна стати головним інститутом культури мовлення, накопичення та передачі інтелектуального потенціалу суспільства, основи людського розвитку та прогресу суспільства, гаранта духовного і культурного прогресу суспільства. Управлінські інструменти процесу модернізації вищої освіти в Україні мають бути спрямовані на вирішення основних завдань освітньої реформи.

The essence and significance of modernization in higher education revealed in the article. The main tendencies of state regulation of the process of modernization of the educational system are covered; the administrative tools of the state on modernization processes in education outlined; the prospects of managing the process of modernization of education in Ukraine are determined. The need to develop the state's administrative tools for a substantial update of the approaches to the structure and content of the educational process, the motivated training of students. The correspondence of professional competencies in higher education institutions to the requirements of employers stressed. The state and educational system authorities initiate and organize measures to improve the state regulation of the process of modernization of higher education.

Modernization of higher education is a system for creating the future intellectual development of Ukraine, a future not only of a specialist graduate of a higher educational establishment, but also of the state as a whole. Higher school should become the main institution of culture broadcasting, accumulation and transfer of intellectual potential of society, the foundation of human development and progress of society, the guarantor of the spiritual and cultural progress of society. The managerial tools of the process of modernization of higher education in Ukraine should be aimed at solving the main tasks of educational reform.

Ключові слова: вища освіта, глобалізація, державне регулювання, державне управління, модернізація, освітня політика держави, система заходів, управлінський інструментарій.

Key words: higher education, globalization, state regulation, public administration, modernization, state educational policy, system of measures, management tools.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У процесі євроінтеграції України, переходу від індустріального суспільства — до інформаційного, посилення вимог на ринку праці та постійних динамічних змін у

соціумі, що зумовлюють модернізацію професійної освіти, посилюється необхідність змістовного та структурного оновлення процесу підготовки висококваліфікованих фахівців для різних галузей, і у зв'язку з цим —

інтенсифікації розвитку професійного потенціалу майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури. Модернізація в освіті передбачає вдосконалення змісту, методів і форм освітнього процесу.

Суспільно-політичні трансформації, які відбулися в Україні на межі ХХ і ХХІ ст., зумовили зміну статусу освітньої галузі, висунули нові вимоги до вищої освіти як головного чинника, що суттєво впливає на прогрес держави, інтелектуальний і професійний потенціал нації. Каталізатором таких процесів стала глобалізація як загальна тенденція до єдності світу, що водночас означає і загострення конкуренції між державами-націями, набуття нею глобальних масштабів, поширення не тільки на економіку, а й інші сфери життєдіяльності країн.

Наразі у світі склалися нові тенденції зміни ціннісних пріоритетів, які зумовлюють суспільний розвиток, людство зробило перехід від індустріального суспільства з яскраво вираженим технократизмом мислення до постіндустріального, інформатичного, що передбачає переоцінку інтелекту та якості кваліфікації кожного фахівця.

Освітня система України потребує суттєвого оновлення підходів до структури й змісту освітнього процесу, усвідомленого мотивованого навчання студентів, відповідності професійних компетентностей випускників закладів вищої освіти з вимогами роботодавців.

Державне регулювання процесу модернізації вищої освіти України у контексті глобалізації й інформатизації передбачає контроль за моделюванням і створенням нових освітніх стратегій щодо оновлення й осучаснення освітнього середовища студентів, прийняття управлінських рішень з боку органів державної влади щодо наближення системи освіти України до світових освітніх стандартів.

До основних освітніх тенденцій і закономірностей розвитку вищої освіти на сучасному етапі належать: створення єдиного європейського освітнього простору; уніфікація та стандартизація інноваційних підходів до освіти; створення умов для самовдосконалення особистості впродовж усього життя; неперервне зростання якісних показників розвитку й функціонування освітніх інституцій.

Як зазначено в "Національній доктрині розвитку освіти в Україні", освіта має стати стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [8].

Актуальність теми статті зумовлена відсутністю в царині наукових розвідок про державне управління освітніми процесами чіткого розуміння ролі держави в регулюванні процесом модернізації вищої освіти України в умовах глобалізації.

Удосконалення управління вищою освітою є важливою державною проблемою впродовж, яка актуалізуються в умовах модернізації освітньої системи: законодавчого закріплення повноважень у цій сфері діяльності за різними рівнями управління, входження в Болонський процес і перехід до багаторівневої освіти, розробка освітніх стандартів нового покоління, переходу на зовнішнє незалежне оцінювання, нормативне фінансування тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням державного регулювання системи освіти та державної політики щодо модернізації освіти присвячено праці вітчизняних учених (В. Андрущенко, В. Астахова, Г. Башнянин, К. Ващенко, О. Євсєєва, О. Комарова, Ю. Ковбасюк, В. Кремень, К. Левківський, В. Луговий, І. Мишишин, Ю. Молчанов, Н. Обушна, Н. Протасова, А. Сбруєва, І. Семенець-Орлова, В. Федотова, В. Філіпова та ін.) і зарубіжних дослідників (П. Андрес, З. Бауман, П. Ван дер Хідона, П. Вервімп, Дж. Гордон, А. Гіденс, Дж. Кнайт, В. Кньобл, К. Компбелла, В. Кулін, А. Мартінееллі, Р. Стьюарт, Б. Чарлтон та ін.).

Як зазначає П. Скотт, "глобалізація — це, можливо, найбільш фундаментальний виклик, який відчула вища У котнекті вищої професійної освіти глобалізація "виявляється в тому, як ми викладаємо, вивчаємо, досліджуємо і спілкуємося" [2, с. 45].

Глобалізація у сфері вищої освіти — це віддзеркалення необхідності підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності у глобальному світі, до управління глобальними процесами. Інтернаціоналізація змінює вимір освіти, а глобалізація змінює світ, у якому розвивається інтернаціоналізація [20, с. 3].

Інтернаціоналізація освіти на національному, секторальному та інституційному рівнях розуміється як процес, у якому мета, функції та організація надання освітніх послуг набуває міжнародного виміру [21].

Найлаконічнішою та найструктурованішою, на наш погляд, є дефініція американського вченого Дж. Найта, який стверджує, що інтернаціоналізація є процесом упровадження міжнародної складової у дослідницьку, освітню і адміністративну функції вищої освіти [13].

Можливості для модернізації вищої освіти, впровадження інновацій, якості й доступності знань, забезпечення мобільності студентів і викладачів та міжнародної співпраці створюються завдяки інтернаціоналізації [10].

Русійною силою глобалізації виступає науково-технічний прогрес, що базується на інформаційних технологіях [3].

Формування нової спільноти "суспільства модерну", це — та кінцева мета, що має стояти на вершині парадигми модернізації як сучасного тренду розвитку українського суспільства [9]. Дослідниця Н. Обушна називає парадигму модернізації сучасним трендом розвитку українського суспільства [там само].

На думку політолога Ю. Шайгородського, можна говорити про спорідненість категорій "трансформація" і "модернізація", проте вчений вказує на нейтральність поняття "трансформація" як теоретичного інструменту аналізу сучасних соціальних змін (як прогресивних, так і навпаки), який має і важливий евристичний потенціал [17].

Термін "трансформація" трактується як суттєва "структурна переробка систем, яка перетворює шляхом зміни зв'язків, відносин й опосередкувань організацію і функції вихідного формоутворення. Трансформація є типовим перехідним процесом соціальної еволюції" [5, с. 204].

У контексті наукових досліджень трансформацію розуміють як відкритий процес, що розвивається під дією вихідних базисних і привхідних ситуаційних обставин, цілей і засобів їх досягнення в діяльності людей; як саморегульований та самокоректований процес, і він

переважно вільний від концептуальної заданості результатів, наявних у проектах модернізації та реформах [6].

Як наголошує М. Михальченко, "трансформація, зміна, розвиток можуть бути орієнтовані на зміну реалій куди завгодно: уперед, назад, убік, по колу і так далі. Модернізація ж орієнтує суспільство і його структури, сфери на вдосконалювання, просування вперед, на розроблення й реалізацію нових цілей, завдань, пріоритетів, стратегій [там само, с. 19].

На думку В. Федотової, модернізація включає в себе, насамперед, корінну відмінність від традиційного, тобто орієнтацію на інновації, переваження інновацій над традицією, світський характер соціального життя, поступовий (нециклічний) розвиток, відокремлену персональність, переважну орієнтацію на інструментальні цінності, індустріальний характер, масову освіту, активний дійовий психологічний склад тощо [16].

За словами соціолога Е. Гумбрехта, сучасне є "минулим завтрашнього майбутнього" (цит. за [4, с. 48]). Дослідник у галузі соціології Ю. Савельєв підкреслює, що сучасність є багатовимірним феноменом і для її цілісного адекватного розуміння замість альтернативних інтерпретацій потрібне систематичне застосування комплексу теорій модерну і модернізації, європейське за походженням поняття "модерн" має виражений темпоральний зміст [12], іншими словами — тимчасовий характер.

Як зауважує Є. Пінчук, модернізація вищої освіти є складним, цілісним процесом соціокультурної діяльності, що полягає в досягненні керованої позитивної якісної зміни соціальної системи [11].

Вивчаючи особливості перебудови освітніх систем, що відбувалися в постсоціалістичних країнах Європи наприкінці ХХ ст., румунський вчений Ц. Бірзеа, розробив типологію реформ (залежно від сутності, обсягу та якості освітніх змін): 1) корекційні, покликані ліквідувати недоліки, характерні для командно-адміністративної системи; 2) модернізаційні, що полягають в оновленні змісту підготовки та методів викладання й не передбачають змін в інституційній структурі системи освіти; 3) структурні, що включають оновлення законодавства, реорганізацію органів управління освітою, забезпечення контролю якості освіти, особливо педагогічної; 4) системні, що охоплюють усі аспекти функціонування системи освіти, в тому числі її взаємини з суспільством [19, с. 8—9].

Проте, не зважаючи на широку представленість у науковому світі розробок проблеми модернізації освіти, питання оновлення освітнього середовища закладів вищої освіти потребують додаткового вивчення.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — розкрити сутність і значення модернізації у вищій освіті; висвітлити основні тенденції державного регулювання процесу модернізації освітньої системи; окреслити управлінський інструментарій держави щодо модернізаційних процесів в освіті; визначити перспективи управління процесом модернізації вищої освіти України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Функції державного регулювання модернізаційними змінами в освіті України коригуються й удосконалю-

ються відповідно до реформ, що відбуваються в освітній системі впродовж останнього десятиріччя. Серед основних напрямів державного регулювання вищої освіти — розвиток самостійності закладів вищої освіти, зміна їхньої організаційної структури, вдосконалення інформаційного забезпечення управлінської діяльності тощо.

Модернізація освіти — це, передусім, системна якісна зміна, що включає багато компонентів: інноваційні процеси трансформації, нові технології в освіті, міжнародну спрямованість вищої освіти та розвиток внутрішнього потенціалу освіти (О. Пінчук [11]).

Реформування, на думку С. Сисоєвої, це — необхідна передумова модернізації соціальної системи, що полягає в реорганізації діяльності сфери освіти, спрямованої на виконання нових завдань, як правило, на основі впровадження суттєво оновленої або нової освітньої парадигми. Модернізація, як стверджує дослідниця, — це зміни, що підтримують і забезпечують динамічний розвиток освіти відповідно до цілей реформ, створення та розвитку моделей випереджального розвитку освіти, адекватних до потреб суспільства, визначення напрямів "прориву" та зосередження зусиль на досягненні поставленої освітніми реформами мети [15, с. 44].

Модернізація орієнтує суспільство і його структури, сфери на вдосконалювання, просування вперед, на розроблення й реалізацію нових цілей, завдань, пріоритетів, стратегій [7, с. 19].

Модернізація вищої освіти є основою зростання можливостей вибору для індивіда: напряму освіти, спеціальності, рівня підготовки, форми освіти, розробки та реалізації індивідуальної стратегії освіти, а надалі — місця роботи (в територіальному розумінні), використання різноманітних джерел оплати навчання. Розширюються можливості суспільства: виникають варіанти отримання освіти і формування якісних знань [18].

На думку В. Андрущенко, сутність загальної ідеології модернізації освіти полягає у збереженні минулого, його очищенні від деформацій і осучасненні відповідно до світового досвіду; а сутність модернізації системи освіти полягає в переході до нової освітньої парадигми, під якою розуміється сукупність принципів, ціннісних настанов і способів організації освітньої діяльності, які визначають кут зору на освіту: її мету, модель та освітній ідеал, адекватний антропологічним та соціокультурним запитам суспільства [1, с. 32].

Як зазначає С. Сисоєва, "процес модернізації освіти можливий тільки після реформування її основ відповідно до вимог часу" [14, с. 44].

Загальновідомо, що ініціює та організовує заходи з удосконалення державного регулювання процесу модернізації вищої освіти саме держава й органи управління освітньою системою. Але слід звернути увагу на те, що наразі є низка недоліків, що потребують усунення, зокрема відсутність: чіткого спрямування запланованих в межах модернізації заходів на досягнення поставленої мети, єдиних критеріїв якості освіти та показників оцінки стану вищої освіти.

Серед критеріїв модернізації вищої освіти називають високу гнучкість, здатність пристосовуватися до змін, реагувати на них, оскільки розв'язання проблем прогнозується лише частково. Критерії модернізації визначають кінцевий образ системи, її заплановані стани.

Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду вдосконалення державного регулювання освіти засвідчив, що мета розвитку освіти визначається максимально конкретно і зрозуміло для суспільства; управління освітніми системами в європейських країнах здійснюється на основі розробки й реалізації програм розвитку освіти на довгострокову перспективу; розширюється суспільне управління шляхом створення й діяльності колегіальних органів за оцінкою якості освіти, визначенням основних напрямів розвитку освітньої системи освіти, здійсненням її взаємодії з економікою та громадськістю.

ВИСНОВКИ

Отже, модернізація вищої освіти — це система творення майбутнього інтелектуального розвитку України, це — майбутнє не тільки окремого фахівця, випускника вищого навчального закладу, а й держави загалом. Вища школа має стати головним інститутом трансляції культури, акумулювання та передачі інтелектуального потенціалу суспільства, фундаментом людського розвитку, гарантом духовного та культурного прогресу суспільства.

Сучасні інтеграційні та трансформаційні процеси, глобалізація, створення єдиного інформаційного простору спонукають органи державного управління вищою освітою до пошуків універсальної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців для всіх галузей економіки й суспільного життя, що гармонійно поєднуюватиме знання та високоефективні технології, традиції та новації, національні особливості та глобальні тенденції.

Управлінський інструментарій щодо процесу модернізації вищої освіти України має бути спрямованим на вирішення основних завдань, якими, на нашу думку, є: підвищення якості підготовки майбутніх фахівців за рівнями та спеціальностями згідно з потребами економіки та вимогами роботодавців; оптимізація використання ресурсів, що надаються освіті державою; розвиток автономії й ініціативи закладів вищої освіти при посиленні централізованого управління, підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з проєкцією на сучасний ринок праці, вдосконалення державного регулювання модернізацією вищої освіти.

Література:

1. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті. Нариси. Інтерв'ю / В.П. Андрущенко. — К.: Знання України, 2010. — 670 с.
2. Всемирная конференция ЮНЕСКО по высшему образованию // Вестник высшей школы. Альма матер. — 2009. — № 7. — С. 45.
3. Ильин В. Образование в контексте глобализации / В. Ильин, М. Омаров, Г. Аверьянова, В. Золотовский, Н. Купчин, К. Ромашкин // Высшее образование в России. — 2008. — № 7. — С. 120—125.
4. Ионин Л.Г. Социология в обществе знаний: от эпохи модерна к информационному обществу / Ионин Л.Г. — М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2007. — 431 с.
5. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / С.Б. Кримський. — К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. — 240 с.
6. Михальченко М.І. Політична реальність в Україні: трансформація, модернізація, революція? / М.І. Михальченко // Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї. — К., 2000. — Вип. 2. — С. 5—45.

7. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М.І. Михальченко. — Дрогобич: ВФ "Відродження", 2004. — 488 с.

8. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Освіта. — 2002. — 24 квітня — 1 травня. — № 26. — С. 2—4.

9. Обушна Н.І. Модернізація — сучасний тренд розвитку суспільства [Електронний ресурс] / Н.І. Обушна. Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/1/06.pdf>

10. Огієнко О.І. Тенденції та особливості глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти: досвід німецькомовних країн [Електронний ресурс] / О.І. Огієнко — Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/3023/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%84%D0%9D%D0%9A%D0%9E9.pdf

11. Пінчук О.П. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект / О.П. Пінчук // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. — К., 2007. — № 46. — С. 55—58.

12. Савельєв Ю. Соціологія в пошуках сучасності [Електронний ресурс] / Ю. Савельєв. — Режим доступу: <http://www.i-soc.com.ua/ukr/files/2012-ua-3-3.pdf>

13. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань: Препринт / А. Сбруєва. — Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. — 80 с.

14. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук. — Рівне: Овід, 2012. — 352 с.

15. Сисоєва С. Освітні реформи: освітологічний контекст / С. Сисоєва // Теорія і практика управління соціальними системами. — Харків: Видавничий центр НТУ "ХП", 2013. — С. 44—55.

16. Федотова В. Г. Типология модернизаций и способов их изучения / В. Г. Федотова // Вопросы философии. — № 4. — 2000. — С. 10-13.

17. Шайгородський Ю. Поняття "трансформація" як інструмент аналізу соціальних змін / Ю. Шайгородський // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. — 2010. — № 4. — С. 51—53.

18. Яковенко Л.І. Економічні основи модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань / Л.І. Яковенко, О.В. Пашенко. — Полтава: Скайтек, 2011. — 216 с.

19. Birzea C. Reformni proces ve skolstvi transformujicich se zemi sredni a vychodni Evropy / Cezar Birzea // Reformyskolstvi ve sredni a vychodni Evrope. Prubehy a vysledky. — Praha, 1996. — S. 6—19.

20. Knight J. Updating the Definition of Internationalization // International Higher Education. — 2003. — № 33. — P. 1—3.

21. OECD. Internationalisation and trade in Higher Education; Opportunities and Changes / OECD Publication. — Paris, 2004. — 315 p.

References:

1. Andruschenko, V.P. (2010), Rozdumy pro osvitu: Statti. Narisy. Interv'iu [Reflections on education: Articles. Sketches Interview], Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

2. Al'ma mater (2009), "UNESCO World Conference on Higher Education", Vestnik vysshej shkoly, vol. 7, pp. 45.

3. Il'in, V. (2008), "Education in the context of globalization", Vyshee obrazovanie v Rossii, vol. 7, pp. 120—125.

4. Ionin, L.G. (2007), Sociologija v obshhestve znanij: ot jepohi moderna k informacionnomu obshhestvu [Sociology in the knowledge society: from the modern era to the information society], Izd. dom GU VShJe, Moscow, Russia.

5. Kryms'kyj, S.B. (2003), Zapyty filosofsk'kykh smysliv [Requests for philosophical meanings], Vyd. PARAPAN, Kyiv, Ukraine.

6. Mykhal'chenko, M.I. (2000), "Political reality in Ukraine: transformation, modernization, revolution?", Suchasna ukrains'ka polityka: Polityky i politolohy pro nei, vol. 2, pp. 5—45.

7. Mykhal'chenko, M.I. (2004), Ukraina iak nova istorychna real'nist': zapasnyj hravets' Yevropy [Ukraine as a new historical reality: European back-up player], VF "Vidrodzhennia", Drohobych, Ukraine.

8. Ministry of Education and Science of Ukraine (2002), "The National Doctrine of the Development of Ukraine's Education in the 21st Century", Osvita, vol. 26, pp. 2—4.

9. Obushna, N.I. (2015), "Modernization - the modern trend of the development of society", available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/1/06.pdf> (Accessed 05 Sept 2018).

10. Ohiienko, O.I. (2012), "Trends and peculiarities of globalization and internationalization of higher education: the experience of German-speaking countries", available at: http://lib.iitta.gov.ua/3023/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%84%D0%9D%D0%9A%D0%9E9.pdf (Accessed 05 Sept 2018).

11. Pinchuk, O.P. (2007), "The problem of the definition of multimedia in education: the technological aspect", Novi tekhnologii navchannia: nauk.-metod. zb., vol. 46, pp. 55—58.

12. Savel'iev, Yu. (2012), "Sociology in search of the present", available at: <http://www.i-soc.com.ua/ukr/files/2012-ua-3-3.pdf> (Accessed 05 Sept 2018).

13. Sbruieva, A. (2008), Hlobal'ni ta rehional'ni tendentsii rozvytku vyschoi osvity v umovakh pobudovy suspil'stva znan' [Global and regional trends in the development of higher education in the context of building a knowledge society], SumDPU im. A. S. Makarenka, Sumy, Ukraine.

14. Sysoieva, S.O. and Krystopchuk, T.Ye. (2012), Osvitni systemy krain Yevropejs'koho Soiuzu: zahal'na kharakterystyka [Educational systems of the countries of the European Union: general characteristics], Ovid, Rivne, Ukraine.

15. Sysoieva, S.O. (2013), "Educational Reforms: Educational Context", Teoriia i praktyka upravlinnia sotsial'nymy systemamy [The theory and practice of social systems management], Vydavnychyj tsentr NTU "KhPI", Kharkiv, Ukraine, pp. 44—55.

16. Fedotova, V.G. (2000), "Typology of upgrades and ways to study them", Voprosy filosofii, vol. 4, pp. 10—13.

17. Shajhorods'kyj, Yu. (2010), "The concept of "transformation" as a tool for analyzing social change", Osvita rehionu: politolohiia, psykholohiia, komunikatsii, vol. 4, pp. 51—53.

18. Yakovenko, L.I. (2011), Ekonomichni osnovy modernizatsii vyschoi osvity v umovakh stanovlennia ekonomiky znan' [Economic fundamentals of modernization of higher education in the conditions of formation of knowledge economy], Skajtek, Poltava, Ukraine.

19. Birzea, C. (1996), "The reform process in academies transforming the countries of Central and Eastern Europe", Reformyskolstvi ve sredni a vychodni Evrope. Prubehy a vysledky, pp. 6—19.

20. Knight, J. (2003), "Updating the Definition of Internationalization", International Higher Education, vol. 33, pp. 1—3.

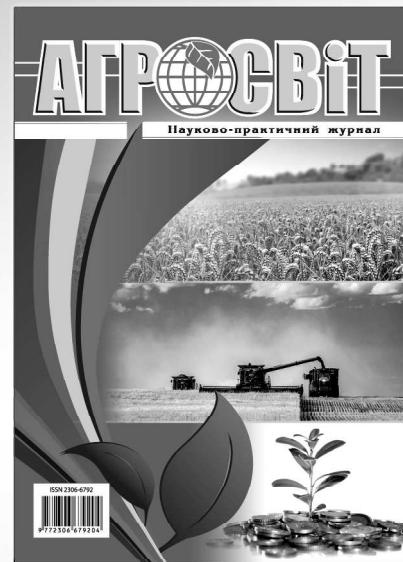
21. OECD (2004), Internationalisation and trade in Higher Education; Opportunities and Changes, OECD Publication. Paris, France.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2018 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІКИ